

Kể từ ngày dựng nước đến nay, qua bao phen thử lửa chúng tôi – những người Việt – bại như người, để mà thắng như người, bởi vậy nên cũng bắt diệt như người.

NÉT SÀU VÀ NIỀM TIN TRONG THI CA VIỆT NAM

I. Dòng lịch sử.

Hãy theo sự phân định thời kỳ của sử gia Trần Trọng Kim, (Không kể Thượng Cổ thời đại từ họ Hồng Bàng đến hết đời Triệu.)

- **Thời đại Bắc thuộc:** Kéo dài trên một nghìn năm.
- **Thời đại tự chủ:** Buồi đầu hai nhà Đinh, Lê mới dấy lên còn phải xây đắp nền tự chủ cho vững bền, nặng về võ bị nhẹ về văn học. Tới Lý, Trần quốc hồn mới thực mạnh mẽ, văn trị, võ công đều rực rỡ. Nhà Lê thừa hưởng được nền móng này mà giữ được nước thịnh trị khoảng một trăm năm đầu nhất là vào những năm Quang Thuận (1460 – 1469) và Hồng Đức (1470 -1499).
- **Thời đại Nam Bắc phân tranh:** Kéo dài 255 năm (1533 – 1788).
- **Cận kim thời đại:** Họ Nguyễn thống nhất sơn hà rồi Pháp thuộc. Chúng ta hãy tạm gộp thêm vào thời đại này thời Nhật thuộc, thời toàn dân kháng chiến và thời Nam Bắc phân tranh với dòng sông **Bến Hải gần đây.**

Nhận thấy chỉ có khoảng thời gian đời Lý (1010 – 1255) và đời Trần (1225 – 1400) gồm ngót bốn trăm năm là có nhiều vua hiền tài giỏi nối nhau gây nên quốc hồn mạnh mẽ. Chính đốn võ bị như Lý Thái Tổ, thương dân như Lý Thái Tông, lời thơ chính khí của Lý Thường Kiệt: “*Nam quốc sơn hà Nam đế cư*”, mở rộng học vấn, thực hiện tam giáo đồng tôn như Trần Thái Tông, nhân từ trung hậu như Trần Thánh Tông, thông minh quả quyết như Trần Nhân Tông, anh hùng lẫm liệt như Trần Hưng Đạo khi cả phá giặc Nguyên, phiêu diêu thanh thoát cũng như Trần Hưng Đạo sau khi đã cả phá giặc Nguyên thì từ quan, không hưởng phú quý triều đình trở về vui với cảnh nhàn ở Kiếp Bạc:

Đại vương khi nhàn lê trượng trúc

Theo sau một vài gã tiểu đồng.

Khoảng thời gian ngót bốn trăm năm trên qua đi như một giấc mộng đẹp. Lê lợi sau mười năm gian khổ dẹp xong giặc Minh khi lên ngôi phú quý thì giết công thần (giết Trần Nguyên Hãn, Phạm Văn Xảo), đến đời Lê Thái Tông (1434 – 1442) thì vì chuyện dâm ô với Nguyễn Thị Lộ mà tru di tam tộc vị đệ nhất công thần Nguyễn Trãi. Tiếp đến thời Nam Bắc phân tranh kéo dài 255 năm trường. Tây Sơn vậy vùng vậy không được 20 năm, Nguyễn Ánh giao thiệp với Pháp mượn thế lực họ đánh nhà Tây Sơn. Khi đã thống nhất được sơn hà vua Gia Long lại giết công thần (giết Nguyễn Văn Thành) Vua Minh Mạng lên nối ngôi, cách dùng nhân tài cũng đầy những nghi kỵ, cảnh Nguyễn Công Trứ thăng trầm trên hoạn lộ ba đào như thế nào chúng ta ai còn lạ. Rồi tám mươi năm Pháp thuộc ê chề, vào mấy năm cuối còn thêm cái trông Nhật thuộc. Rồi tám năm toàn dân kháng chiến gian lao... Rồi cộng sản phản bội, đất nước chia đôi... Cả dòng lịch sử của chúng ta là một nét sâu dài, một cảnh trường kỳ gian khổ. Lịch sử chính trị như vậy tưởng cũng nên ghi thêm trạng thái kinh tế nông nghiệp của miền Bắc, miền quê hương của dân tộc, rồi miền Trung nữa, đó là một nền kinh tế thường xuyên nghèo đến phi nhân, nơi đây người dân phải vật lộn với thiên nhiên đôi bát mồ hôi lấy bát cơm và ca dao nhắc nhủ ta rằng:

Ai ơi bưng bát cơm đây,

Đéo thơm một hạt đắng cay muôn phần.

II. Nếp phản ứng tâm linh của người Việt qua thi ca.

Chúng ta chứng kiến chết chóc thường xuyên, tang thương thường xuyên, chúng ta thường xuyên tự về trên bờ vực của diệt vong cho nên mỗi người dân đều hấp thụ đủ kinh nghiệm để trở thành sáng suốt dững cảm. Cuộc đời càng phong ba tình người càng thấm thiết. Ngay cuộc Nam tiến của ta cũng chỉ là một hình thức khác của cuộc tự vệ tránh họa diệt vong. Chúng ta không có anh hùng ca, vì tiếng ca đó chẳng